

ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ «СВОЮ УКРАЇНУ ЛЮБІТЬ!»

31 травня 2022 року у приміщенні Науково-дослідного інституту українознавства (м. Київ, вул. Ісаакяна, 18) відбулися ІІ Всеукраїнські наукові читання «Свою Україну любіть», присвячені розвитку і впровадженню українознавства в освітній та гуманітарний простір України та осмисленню наукової спадщини фундатора сучасного українознавства, засновника та багаторічного директора Науково-дослідного інституту українознавства МОН України, академіка, професора, доктора філологічних наук Петра Кононенка. У заході взяли участь науковці, освітяни та громадські діячі.

Задля успішного проведення наукового форуму був сформований організаційний комітет. Його очолив к. і. н., директор НДІУ С. Наливайко, заступником голови оргкомітету став д. і. н., заступник директора НДІУ П. Гай-Нижник. До оргкомітету увійшли: д. і. н., професор, провідний науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ Т. Бевз; помічник директора НДІУ Г. Богданович; к. і. н., науковий співробітник відділу військово-патріотичного виховання НДІУ А. Бондаренко; к. філос. н., старший науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ С. Бойко; д. і. н., доцент, завідувачка відділу історичних пам'яток НДІУ І. Ворончук; к. і. н., завідувачка відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ О. Газізова; завідувачка відділу кадрів НДІУ І. Дорошенко; д. філос. н., доцент, завідувач

кафедри історії філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка Т. Кононенко; к. і. н., завідувачка відділу історичних студій НДІУ І. Краснодемська; д. філос. н., професор, завідувач відділу військово-патріотичного виховання НДІУ В. Крисаченко; к. соціол. н., доцент, завідувачка відділу філософії та геополітики НДІУ К. Настояща; к. і. н., завідувач відділу української етнології НДІУ Ю. Фігурний; науковий співробітник відділу української етнології НДІУ О. Чирков.

Оргкомітет провів низку засідань, на яких обговорювалися напрямки роботи наукового заходу, змістове наповнення та формат його проведення.

Треба відзначити, що підготовка та проведення ІІ Всеукраїнських наукових читань відбувалася у контексті виконання фундаментальних науково-дослідних робіт, які фінансуються з державного бюджету МОН України та виконуються науковими співробітниками НДІУ у 2022 р., зокрема: 1. «Українське повсякдення ранньомодерної доби: правові та соціальні практики» (керівник – Ворончук І. О.); 2. «Гуманітарні пріоритети консолідації українського суспільства: соціально-ціннісні виміри» (керівник – Крисаченко В. С.); 3. «Концепт ідентичності українства в умовах соціокультурних трансформацій: загрози національній безпеці в гуманітарній сфері» (керівник – Газізова О. О.); 4. «Етнокультурний розвиток сучасного українського суспільства в умовах політики реваншу Російської Федерації»

(керівник – Фігурний Ю. С.); 5. «Громада українців Криму: формування, стан, перспективи і асиміляційні загрози (кінець XVIII – початок XXI ст.» (керівник – Краснодемська І. Й.); 6. «Етногенез українського народу у світлі сучасних наукових даних та методологічних підходів» (керівник – Наливайко С. С.); 7. «Геополітична суб'єктність України в умовах глобальних викликів» (керівник – Настояща К. В.).

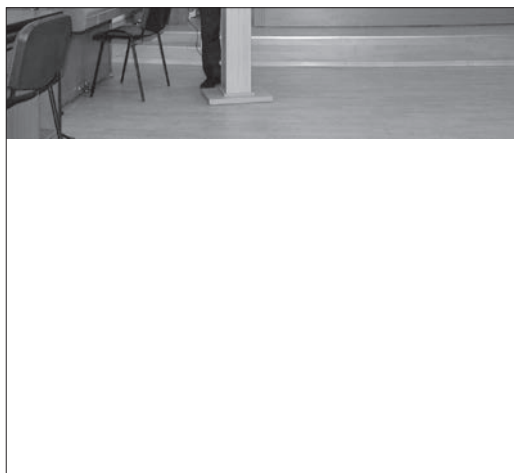
З 10.00 до 11.00 здійснено реєстрацію учасників заходу. У цей же час відбувалася презентація наукового доробку П. Кононенка та вчених-українознавців НДІУ, яку організувала бібліотекар О. Мітйя.

Об 11.00 відбулося урочисте відкриття форуму. Зі вступним словом до присутніх звернувся директор Науково-дослідного інституту українознавства МОН України С. Наливайко, який підкреслив важливість проведення таких наукових заходів, особливо зважаючи на повномасштабне російське вторгнення, відзначив вагому роль П. Кононенка як

особистості та його напрацювань для української гуманітаристики загалом та для українознавства зокрема, наголосив на тому, що попри несприятливі умови українознавство має великий потенціал для розвитку.

Модераторка читань Н. Безсмертна зачитала привітання учасникам читань від П. Кононенка, у якому, зокрема, він сказав: «Все людство в стані третьої світової війни, головною проблемою якої є Українське Питання, – що означає: піде цивілізаційно культурний розвиток як еволюційно-революційний прогрес універсальної Свободи, демократії, суверенітету, незалежності, соборності, національної рівноправності, єдності і гуманізму, символом чого стала Україна, – чи злочинним шляхом ескалації воєнних, екстремістсько-імперських конфліктів і катастроф на планеті, колонізації й рабства людей і нації, що несе в світ, руйнуючи його, Росія. Творячи Національний науково-дослідний інститут українознавства, Український

Засновник НДІУ П. Кононенко

національний гуманітарний лицей та Міжнародну Раду з питань розвою систем освіти, науки, культури, державотворення, українознавства як політики і філософії держави та міжнародної наукової системи, ми ставали воїнами на фронті за мир, універсально-категоріальний поступ і розквіт України в духовній Європі, готовими саможертвовно віддавати «дух і тіло за нашу свободу» та довести світові, що ми «козацького роду», ми – не епілог, а пролог у щасливе майбутнє. Будьмо і в грядущих битвах прапороносцями ідей Кия і Володимира Великого, Володимира Мономаха і Данила Галицького, Богдана Хмельницького й Івана Мазепи, Пилипа Орлика, Михайла Максимовича, Михайла Грушевського, Симона Петлюри й Степана Бандери, світочів українознавства Григорія Сковороди і Тараса Шевченка. Самою Природою нам судилося перемогти! Слава Україні! Слава героям!».

Пленарне засідання тривало з перервою на повітряну тривогу (14.30. – 15.14.) до 16.40. Науковий захід відкрив кандидат історичних наук, директор НДІУ С. Наливайко з доповіддю «Новітня

схема етногенезу українців: методологічні підвалини та практична реалізація». На початку виступу він відзначив, що відсутність переконливої відповіді на питання про походження українського народу слід вважати істотною проблемою та загрозою у царині гуманітарного знання на сучасному етапі, такий стан речей принципово суперечить глибокій суспільній потребі в об'єктивному знанні про походження власного народу, спотворює картину вітчизняної історії, перетворює її на еkleктичний перелік подій і фактів, позбавляє необхідної цілісності, системності, взаємозв'язку, гальмує дослідження суміжних історичних проблем, провокує скепсис щодо спроможності історичної науки розв'язувати принципові питання, спричиняє низку проблем у гуманітарному та соціально-економічному житті сучасного українського суспільства. Не випадково проблеми гуманітарної політики та гуманітарної безпеки виходять нині на перший план, а царина історії постає важливим полем наукових та ідеологічних баталій. Виступаючий наголосив, що є нагальна потреба відійти від традиційної постановки проблеми етногенезу українців у сенсі формулювання певної «остаточної» відповіді на неї, що з огляду на комплексність і системність розглядуваної наукової теми не передбачає подібної одновимірності у висновках, відійти від продукування маловерифікованих концепцій, наповнити історичну проблему новим фактажем і джерельним матеріалом, усунути логічні помилки у її формулюванні, переосмислити методологічні підходи до її розв'язання. Так, на його думку, важливим методологічним новаторством має стати підхід, обґрунтований у системі українознавства

Директор НДІУ С. Наливайко

як комплексної, синтетичної науки та наукової методології, що на стику здобутків широкого кола історичних дисциплін та їх напрямків зумовить постання синергійного ефекту його складників та як закономірний наслідок – оновлене формулювання традиційної наукової проблематики. С. Наливайко наголосив, що нове бачення проблеми походження українського народу зумовить і відчутну корекцію уявлень щодо подій історії стародавнього світу загалом, приверне увагу міжнародної наукової спільноти (переважно держав Євразійського континенту), стане відправною точкою для комплексних історичних досліджень та проектів, у тому числі на міждержавному рівні. Наостанок виступаючий зазначив, що у підсумку буде нагальна потреба не лише відкривати нові факти, а й аналітично осмислювати їх, створити науково обґрунтовану концепцію українського етногенезу та популяризувати підсумки досліджень на шпальтах наукових часописів, на сторінках монографій, книг, аналітичних записок тощо, на

веб-сайтах, на ютубі, під час лекційних і семінарських занять в українських вишах тощо.

Також були заслухані доповіді науковців й освітян. Модерував пленарне засідання О. Чирков. Так, доктор соціологічних наук, професор, завідувачка кафедри соціології Державного університету телекомунікацій О. Клименко у виступі «Проблеми, з якими стикається українська освіта в кризових умовах війни» наголосила, що російсько-українська гібридна війна в Україні спровокувала виникнення низки соціальних проблем, які суттєво збільшили безпекові ризики для дітей та їхніх родин, що знезацька потрапили у кризові ситуації через проведення бойових дій у місцях їх постійного проживання, тому зараз перед нашою державою гостро стоїть питання реорганізації інституту освіти шляхом розширення його функцій для здійснення соціальної адаптації дітей до кризових ситуацій з чітким визначенням пріоритету повноцінного

Завідувачка кафедри соціології Державного університету телекомунікацій О. Клименко

розвитку наступних поколінь за специфічних умов війни. Також вона повідомила учасникам наукових читань, що внаслідок активних бойових дій, які відбуваються на території України, система освіти зазнала значних втрат, зокрема, з 4,23 млн. дітей 2,5 млн. виїхали за кордон разом із батьками, 87 тис. стали внутрішньо переміщеними особами, 181 тис. депортовані з окупованих територій в РФ; з 13 991 закладу загальної середньої освіти 12 292 перейшли на онлайн навчання, 115 повністю зруйновано, 1584 зазнали пошкоджень; з 434,755 педагогів 22 тис. виїхали за кордон. На думку О. Клименко, найбільш небезпечними для системи освіти, оскільки вони безпосередньо впливають на якість надання освітніх послуг, є поява «педагогічних ризиків», коли кваліфікація викладацьких кадрів не дає можливості адекватно реагувати на принципово нові умови життя, унеможлиблює створення ними відповідного до часу освітнього продукту, що шкодить комунікації з дітьми та батьками і негативно впливає на якість знань, а також підвищення конкуренції серед освітян на ринку праці через знищення цілої низки навчальних закладів у результаті військової агресії Росії, а зменшення кількості дітей в країні через виїзд за кордон є чинником скорочення навантаження та веде до неповної зайнятості. Наостанок виступаюча наголосила, що освіта є важливим фактором соціалізації, а під час російсько-української війни вона активно адаптує дітей до тих суспільств, де вони наразі мешкають (Європа, Північна Америка, Росія тощо), проте після повернення дітей додому відбудеться незбіг освітніх моделей (європейської, американської, російської та інших) до українських реалій.

Доктор філософських наук, професор, професор Державного університету телекомунікацій В. Ятченко у виступі «Метафізичні аспекти світогляду «руського мира» здійснив комплексний аналіз цієї неоімперської геополітичної доктрини. Він наголосив: по-перше, є необхідність комплексного аналізу актуальних проблем неоголошеної російсько-української гібридної війни, як це робилося і робиться українськими вченими з вивченням Чорнобильської техногенної катастрофи 1986 р., з осмисленням трагедії Голодомору-геноциду 1932–1933 рр.; по-друге, важливо, на яких принципах ми будемо відбудовувати післявоєнне життя в Україні; по-третє, так званий «руський мир» – це насамперед секуляризовані уявлення про «Святу Русь», і цей імперський світогляд керівництво Російської Федерації хоче накинути всім колишнім пострадянським країнам, щоби за допомогою цієї м'якої сили відновити своє панування в регіоні.

Професор Державного університету телекомунікацій В. Ятченко

*Завідувач відділу українознавства
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницька академія безперервної освіти»
В. Лазаренко*

Завідувач відділу українознавства Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» В. Лазаренко у виступі «Вимоги до гуманітарних дисциплін в умовах воєнного стану» наголосив, що російсько-українська гібридна війна змушує українців не лише зі зброєю в руках захищати свою землю від російського окупанта, а й зрозуміти, що призвело до цієї агресії Росії супроти України. Виступаючий підкреслив, що це насамперед підривна діяльність російської агентури й так званої п'ятої колони. Такі зрадники-манкурти, як Д. Табачник, В. Медведчук та інші посіпаки Кремля, активно впроваджували в гуманітарний простір України неоліберальні ідеологеми «руського мира» з метою розколоти українське суспільство і створити сприятливий ґрунт для російської агресії. Саме тому, переконаний В. Лазаренко, НДІУ МОН України має допомогти вчителям

і викладачам у впровадженні україноцентричного контенту в освітній і гуманітарний простір України, а також треба оперативно здолати ліволіберальний зашморг на шиї української освіти. Впровадження української мови в освіту, побут, культуру, кіно, телебачення, радіо, інформаційний простір тощо сприяє побудові української національної держави та допомагає творенню української національної ідентичності. В. Лазаренко акцентував увагу учасників наукового форуму на тому, що основою національно-патріотичного виховання має стати любов батьків до дітей, дітей до батьків, громадян як до своєї малої батьківщини, так і всієї Української держави.

Методистка відділу українознавства Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» О. Козаченко у своєму виступі «Проведення обласного конкурсу «Мама Героя» в контексті поглиблення знань з українознавства як складової національно-патріотичного виховання» проаналізувала, з якими проблемами зіштовхнулися вінницькі освітяни під час підготовки реалізації цього важливого державницького проекту, особливо під час неоголошеної російсько-української гібридної війни. Також виступаюча повідомила присутнім про діяльність волонтерської громадської організації «Яворина» (активною членкинею якої вона є), яка вже п'ятий рік впроваджує цей Конкурс на Вінниччині. Так, у цьому році на Конкурс надійшло 70 робіт, у яких учні по можливості намагалися осмислити долі українських героїв та їх рідних і близьких. Загалом, переконана О. Козаченко, цей Конкурс має сприяти утвердженню в українських дітей любові й поваги до України та її героїчних

*Методистка відділу українознавства
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницька академія безперервної освіти»
О. Козаченко*

захисників. Також вона повідомила учасникам наукових читань, що значну допомогу у проведенні Конкурсу надав очільник Вінницької філії Інституту національної пам'яті й колишній директор НДІУ (2014–2018) Б. Галайко. Виступаюча наголосила на важливості декомунізації українського гуманітарного простору, особливо у сфері відзначення державних й офіційних свят: «Ми маємо відійти від практики святкування всіх радянських дат, зокрема, 23.02., 08.03., 01.05. й особливо 09.05. Всі вони мають остаточно відійти у минуле, натомість ми маємо втілити в життя і побут пересічних українців справжні українські історичні пам'ятні дати, зокрема, 23.05. (Свято Героїв)». О. Козаченко сказала, що так звану «радянщину», чи ще як її називають «совок», дуже важко викоринувати зі свідомості старшого і середнього поколінь українських громадян. Так, на останньому дзвоніку в одній із

шкіл Вінниччини виступаюча побачила випускниць у святковій радянській шкільній формі й була шокована цим. У зв'язку з цим у неї виникло риторичне запитання: чому вони не у вишиванках? У той же час деякі вчителі у школах бояться «переборщити» з національною символікою України, бо, на їхню думку, «чомусь дуже багато синьо-жовтих барв». На противагу цьому, в іншій школі О. Козаченко стала свідком, як під час патріотичного заходу школярі урочисто промарширували під стрілецьку пісню «Зродились ми великої години». Саме у цьому, на її думку, має бути зв'язок між поколіннями й тяглість українського державотворення. Тому й освітянам, й українознавцям треба поєднувати зусилля у посиленні національно-патріотичного виховання української молоді.

Доктор наук у галузі політології, кандидат філософських наук, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Міжрегіональної академії управління персоналом Ф. Медвідь у виступі «Національно-патріотичне виховання молоді: сучасні засади» наголосив на важливості і значенні в умовах неоголошеної російсько-української війни національно-патріотичного виховання, яке не лише допомагає формувати україноцентричний світогляд українського молодого підростаючого покоління, а й сприяє перетворенню юнаків і дівчат на будівничих Української держави. Також виступаючий окреслив нагальні проблеми, які постали перед Україною й українцями в умовах неоголошеної російсько-української гібридної війни. По-перше, деокупація й відновлення територіальної цілісності Української держави, покарання російських окупантів та їх поплічників, розкриття злочинної сутності

Професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Міжрегіональної академії управління персоналом Ф. Медвідь

рашизму, цієї новітньої неоімперської нацистсько-фашистської ідеології путінської Російської Федерації. По-друге, слабкість міжнародних організацій, насамперед Організації Об'єднаних Націй, і нагальна потреба участі України у творенні нових безпекових європейських структур, як, наприклад, Люблінський трикутник (Польща, Литва, Україна) чи перспективний міждержавний союз Великої Британії, Польщі та України. По-третє, російсько-українська війна активно посприяла гібридизації й ослабленню міжнародного права, яскравий приклад цього – ігнорування країнами-підписантами Будапештського меморандуму агресивних дій Росії щодо України. Також виступаючий згадав свого вчителя, видатного українського історика Я. Дашкевича, який навчав його та Я. Грицака бути патріотами України й справжніми фахівцями у своїй справі. Саме тому виступаючий, як громадянин, як викладач, як політолог, як філософ, вважає,

що національно-патріотичне виховання української молоді є одним із важливих засад розвитку Української держави. У цьому зв'язку Ф. Медвідь відзначив про нагальну потребу формування української системи цінностей, серед яких мають обов'язково бути: соборність, соціальна справедливість, патріотизм, свобода, незалежність, відважність, працездатність, повага до батьків. Наостанок він наголосив про важливість створення протидії геополітичній неоімперській доктрині Кремля «руському миру» та творення синтетичної концепції осмислення сучасних історичних процесів, прямо і опосередковано пов'язаних з неоголошеною російсько-українською гібридною війною.

Головний консультант Апарату Верховної Ради України К. Грабчак у виступі «Збереження української ідентичності крізь призму етнічних цінностей» розкрив важливість для поступального розвитку української нації її тотожності, менталітету, рідної мови, звичаїв,

Головний консультант Апарату Верховної Ради України К. Грабчак

традицій, всіх тих елементів, які посприяли творенню унікальної самобутньої етнічної спільноти українців. Виступаючий наголосив, що національна ідентичність має, за Е. Смітом, п'ять найголовніших рис, зокрема, це: 1) історична територія або рідний край; 2) спільні міфи та історична пам'ять; 3) спільна масова, громадська культура; 4) єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів; 5) спільна економіка з можливістю пересуватися у межах національної держави. К. Грабчак відзначив вагому роль у вивченні проблеми ідентичності нації професора Е. Сміта й дослідниці М. Гібернау. Зокрема, виступаючий погоджується з думкою пані Монтсеррат, що національна ідентичність і досі сильна і, напевне, далі зміцнюватиметься в передбачуваному майбутньому, коли нації постануть перед новим тиском, спрямованим на пристосування до альтернативних форм ідентичності та співіснування з ними й водночас будуть змушені активно сприяти збереженню та утвердженню своїх окремих культур. Саме тому К. Грабчак переконаний, що є нагальна потреба не лише у збереженні української ідентичності, а й подальшому її розвитку. Під час російсько-української війни окупанти вкотре проявили свою злочинну імперську сутність, намагаючись на тимчасово окупованих ними територіях знищити українські назви, культурні об'єкти тощо та промаркувати їх російськими й повернути російську мову в інформаційний, гуманітарний і культурний простір загарбаних ними теренів, – наголосив виступаючий.

Кандидат філософських наук, старший науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ С. Бойко у

Старший науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ С. Бойко

виступі «Збереження національної ідентичності особистості шляхом викладання курсу за вибором «Українознавство» для учнів 5–11 класів» проаналізувала змістове наповнення українознавчого курсу та його важливу роль для посилення україноцентричного контенту у навчальному процесі. На її думку, Програма з українознавства для 5–11 класів є великим досягненням НДІУ, що допомагає збереженню і розвитку національної ідентичності у підростаючого покоління України. Наразі, наголосила виступаюча, українознавство як українознавча інтегративна дисципліна упроваджується в навчальний процес з великими зусиллями й потребує як підтримки місцевих громад, так і концептуальних рішень МОН України щодо вирішення цієї актуальної проблеми.

Кандидат історичних наук, завідувачка відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ О. Газізова під час виступу «Оновлення змістових напрямків українознавчого

Завідувачка відділу освітніх технологій та популяризації українознавства НДІУ О. Газізова

контенту в культурно-освітній сфері в умовах сучасних викликів» проаналізувала головні чинники впровадження україноцентричного змісту в усі складові життєдіяльності громадянського суспільства України в умовах неоголошеної російсько-української гібридної війни. Виступаючи відзначила важливу роль для українського гуманітарного простору розвою українознавства як системи інтегративних наукових знань навчальної дисципліни та філософії Української держави. У зв'язку з цим О. Газізова повідомила, що проведення НДІУ XV Міжнародного конкурсу з українознавства для учнів 8–11 класів закладів загальної середньої освіти (239 науково-дослідних учнівських робіт) та II Міжнародного конкурсу для вчителів закладів середньої освіти України та освітніх установ української діаспори «Українознавчі пріоритети освітнього процесу» (понад 400 вчительських методичних розробок) посприяло актуалізації українознавства

в навчальному, освітньому й культурному житті України. На завершення свого виступу О. Газізова наголосила: «Інститут українознавства є тим байрактаром, за допомогою якого ми боремося і будемо перемагати ворога в інформаційному, освітньому і гуманітарному просторі України».

Кандидат філософських наук, провідний науковий співробітник відділу філософії та геополітики НДІУ Н. Турпак у виступі «Цивілізаційні та світоглядно-ціннісні засади впровадження інтегративного курсу «Українознавство» в систему освіти в Україні» зазначила, що під час неоголошеної російсько-української війни, особливо після 24.02.2022 р., коли Збройні сили Російської Федерації здійснили широкомасштабне вторгнення на українську територію та завдали великих матеріальних і гуманітарних збитків громадянам України, на порядок денний знову постало питання про посилення як військового, так і інтелектуального спротиву агресору. На її думку,

Провідний науковий співробітник відділу філософії та геополітики НДІУ Н. Турпак

саме українознавство може стати одним із тих вагомих чинників, за допомогою якого українці зможуть посилити свій гуманітарний потенціал і перемогти агресора та повернути всі тимчасово окуповані ним території.

Кандидат історичних наук, завідувач відділу української етнології НДІУ Ю. Фігурний під час виступу «Вплив повномасштабної агресії Росії проти України й українців на українські етнокультурні, державотворчі та націєтворчі процеси» відзначив, що засадничі відмінності в етнічних, державотворчих, націєтворчих й етнокультурних традиціях українців та росіян були, є і будуть джерелом перманентного російсько-українського протистояння, цей цивілізаційний конфлікт триватиме до повної перемоги однієї з конфліктуючих сил, тому українцям потрібно налаштуватися на довготривале протистояння з північно-східним агресором. Також виступаючий наголосив, що неоголошена війна РФ проти України й українців та

Завідувач відділу української етнології НДІУ Ю. Фігурний

тимчасова окупація нею значної частини українських територій стали справжнім випробуванням для Української держави та її громадян. Незважаючи на підступність, раптовість і масштабність російської агресії, ЗС України зупинили наступ окупантів та розпочали поступове їх вигнання з території нашої Батьківщини. Згуртувавшись разом, українські громадяни переможуть ЗС РФ, відновлять соборність і суверенітет Української держави в її визнаних кордонах та повернуть мир, спокій, затишок і добробут у кожну українську родину.

Науковий співробітник відділу української етнології НДІУ О. Чирков у виступі «Ескалація російсько-української війни як початок нового підперіоду етнокультурного розвитку української нації» стисло охарактеризував сучасний стан неоголошеної російсько-української гібридної війни, розкрив найбільш гострі виклики, які постали перед Україною в умовах політики реваншу Російської Федерації, спрямованої на знищення української державності та цілковиту асиміляцію українського народу. О. Чирков відзначив, що окупанти намагаються здійснити етнокультурний геноцид українців і поступово витіснити і знищити їхню мову, самобутність, менталітет, культуру тощо. Так, він навів приклади, що на тимчасово окупованих територіях окупанти намагаються вилучити з навчального процесу українську компоненту й замінити її на російську (російська мова, російська література, історія Росії). Також виступаючий окреслив найактуальніші питання, які постали перед Україною, українцями й українознавством, зумовлені російським реваншизмом. О. Чирков відзначив позитивні зміни у ставленні українців до

Науковий співробітник відділу української етнології НДІУ О. Чирков

функціонування української мови у всіх сферах життя (побут, освіта, наука, культура, економіка тощо). Також виступаючий сказав, що відбувається поступове повернення питомих українських назв замість радянсько-російських, особливо після повномасштабної російської агресії на терени України, українці почали масово хейтити і цькувати назви, в яких задіявалися слова «російський», «руський», «московський» тощо та похідні від них. О. Чирков навів приклад з так званим «російським» сиром, який українці українізували і назвали його низкою інших назв: «Київська Русь», «Традиційний», «Антиросійський», «Київський» тощо. Загалом він відзначив, що російські агресори, які сподівалися демілітаризувати, денацифікувати та деукраїнізувати Україну й українців, прорахувалися, натомість відбувається поступова (розтягнена у часі і просторі) демілітаризація, денацифікація, депутінізація самої Росії, у той час, на думку О. Чиркова, як в Україні під час російсько-української

гібридної війни відбувається дерусифікація, дерадянська, розбудова Православної церкви України й поступова маргіналізація Російської православної церкви в Україні, українізація освіти, науки, поп-культури, шоу-бізнесу, музики, кіно, театру, радіо, естради, блогосфери, інтернет-середовища тощо. Наостанок виступаючий нагадав присутнім про послідовну позицію П. Кононенка щодо неухильного впровадження українознавства як інтегративної системи наукових знань про Україну та українців у світовому часопросторі, навчальної дисципліни та філософії української державності у гуманітарний простір України.

Треба відзначити, що НДІУ дуже плідно співпрацює з Львівською українською гуманітарною гімназією імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови. Хоча внаслідок суб'єктивних й об'єктивних причин освітяни не змогли приїхати до Києва, але надіслали дуже оригінальні заявки й матеріали до II Всеукраїнських наукових читань. Зокрема, це такі доповіді: директор Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови Л. Васишин – «Формування національної ідентичності особистості через призму викладання курсу за вибором «Українознавство» для учнів 5–11 класів»; директор Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови Л. Васишин, учителька музичного мистецтва кафедри мистецтва Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови

М. Староста – «Інтерактивні застосунки в музеї імені Олени Степанів»; заступник директора з навчально-виховної роботи Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови Г. Строгуш – «Україноцентричність і англійська мова: сила поєднання і здобутки в освітньому процесі в умовах сучасної російсько-української війни (2014–2022)»; учителька фізичної культури Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови Н. Вітошинська – «Здоров'язбережувальні практики в українській культурі й фізичному вихованні»; учителька музичного мистецтва кафедри мистецтва Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови М. Староста, учитель англійської

мови кафедри іноземних мов Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови І. Ковальчук – «Бінарний урок як засіб надання навчальному матеріалу системності в осягненні феномену України на карті світу»; заступник директора Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови Л. Дзюбинська – «Українознавчий контент у викладанні предметів гуманітарного циклу»; заступник директора Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови Г. Харатон, учителька математики Львівської української гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови М. Кривович, учителька фізики Львівської української

гуманітарної гімназії імені Олени Степанів з поглибленим вивченням українознавства та англійської мови Г. Кузьмак – «Використання міжпредметних зв'язків та українознавчих знань на уроках природничого циклу».

Проаналізувавши підсумки II Всеукраїнських наукових читань «Свою Україну любіть!», вчені-українознавці наголосили на вагомій ролі сучасного українознавства як комплексної інтегративної науки про Україну, українців і світове українство у світовому часопросторі, формуванні, становленні і розвитку гуманітарного простору України та НДІУ як важливої наукової інституції, що впроваджує українознавство в усі сфери гуманітарного дискурсу України.

По закінченні наукових читань С. Наливайко подякував його учасникам за продуктивну працю та розповів, що мав телефонну розмову з П. Кононенком, привітав його від себе особисто та від учасників наукового форуму з днем народження та побажав йому довгих років життя та продуктивної праці в ім'я подальшого розвитку українознавства. Також С. Наливайко повідомив учасникам II Всеукраїнських наукових читань «Свою Україну любіть!», що 19 травня 2022 р. відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між НДІУ МОН України та Президією Національної академії педагогічних наук України.

Таким чином, на II Всеукраїнських наукових читаннях «Свою Україну любіть!» науковці та освітяни обговорили вагомий внесок П. Кононенка у творення сучасного українознавства, у формування концепції та становлення Інституту українознавства, актуальні питання розвитку українознавства в умовах неоголошеної російсько-української гібридної війни, осмислювали й актуалізували проблеми, які турбують українське суспільство на початку XXI ст., та пропонували шляхи їх розв'язання.

Науковий співробітник відділу інформаційного забезпечення та наукових комунікацій НДІУ О. Сцібан здійснив фотофіксацію заходу.

Юрій ФІГУРНИЙ

orcid.org/0000-0002-6463-0920

кандидат історичних наук,
завідувач відділу української етнології НДІУ

Ольга ШАКУРОВА

orcid.org/0000-0001-9842-2997

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник відділу української етнології НДІУ

Наталія БЕЗСМЕРТНА

orcid.org/0000-0001-8853-1110

молодший науковий співробітник відділу української філології НДІУ